

Kod Petra u gostima

Valerija Jakupec Zvonar, prof.

Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača

Petra Presečan, učiteljica

Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača

Jasminka Šestan, učiteljica

Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača

Teorijska podloga

Temeljna teza koja se provlači kroz ovaj članak odnosi se na važnost i nužnost uvođenja metodičkog pluralizma u školskom obrazovnom sustavu. U teorijskom dijelu članka, kao najreprezentativniji primjeri, korišteni su rezultati Ewalda Terharta i Hilberta Meyera koji u svojim djelima govore o potrebi napuštanja metodičke monokulture u svrhu unapređivanja nastavnikovih predavanja, poboljšanja procesa učenja kao i samih učeničkih rezultata.

Prema Hilbertu Meyeru *dobra je nastava ona u kojoj se u okviru demokratske nastavne kulture na temelju odgojne zadaće i radi uspješnog radnog saveza ostvaruje usmjerenost na zasnivanje smisla i pridonosi trajnom razvitku kompetencija svih učenika i učenica* (Meyer, 2005, 13). Navedenu nastavu obilježava jasno strukturiranje iste, visok udio stvarnog vremena učenja, poticajno ozračje za učenje, jasnoća sadržaja, uspostavljanje smisla komunikacijom, raznolikost metoda, individualno poticanje, inteligentno vježbanje, jasnoća očekivanih postignuća te pripremljena okolina (Meyer, 2005, 17–18). Nadalje, Meyer konstatira da *o raznolikosti metoda govorimo ako se primjenjuje bogatstvo raspoloživih tehnika insceniranja, ako se primjenjuju raznoliki obrasci djelovanja, ako se tijekom nastave oblikuje u varijabilnim oblicima, a važnost temeljnih oblika nastave je uravnotežena* (Meyer, 2005, 74). Raspon navedenih metoda seže od jednostavnih do zahtjevnih oblika, a zadaća škole jest da tu metodičku raznolikost doista i realizira (Terhart, 2001, 9).

Prema Ewaldu Terhartu *metode poučavanja treba uvijek vrednovati u odnosu na vrstu učenja koje podupiru, potiču ili izazivaju* (Terhart, 2001, 147). Iako različiti oblici učenja zahtijevaju pluralnost metoda, za većinu je škola karakteristična upravo metodička monokultura koja potiče jednostranost učenja. Kao rezultat navedenog prevlašću jedne metode neprekid-

no se daje prednost samo jednoj skupini učenika, dok se ostali sustavno zanemaruju i zapostavljaju (Terhart, 2001, 147 – 148).

Terhart je u knjizi *Metode poučavanja i učenja* razmatrao i primjerima potkrijepio tezu o diferenciranom djelovanju nastavnih metoda nastojeći ukazati na usku povezanost između odabrane metode poučavanja i njome povezane kvalitete učenja. Riječ je o metodama koje potiču receptivno, otkrivajuće, društveno, moralno i integrativno učenje (Terhart, 2001, 149). U tekstu članka naglasak će biti stavljen na potonje kojim se teži povezivanju kognitivnog, socijalnog i moralnog učenja pri čemu veliku ulogu igra aktivnost učenika i samodjelatnost učenika (Terhart, 2001, 182 – 183).

U nastavi orijentiranoj na djelovanje učenik i nastavnik pokušavaju surađivati, učiniti nešto i prakticirati pri čemu ista pruža mnogo prostora za samoorganizaciju i samoodgovornost učenika te se pokušava nadovezati na interese sudionika u nastavnom procesu. Nastava orijentirana na djelovanje pokušava uspostaviti odnos sa *stvarnom zbiljom*, s vanjskim životom. Usmjerena je prema cilju te nije proizvoljni aktivizam; teži za mogućnošću konkretnih proizvoda. Također, ista predstavlja koncept koji može integrirati mnoge poznate i srodne oblike nastave (otkrivajuće učenje, uvažavanje načela egzemplarnosti, iskustvena nastava). U idealnom se slučaju pokušava uplesti u društvene odnose s ciljem izvršavanja korisnih i praktičnih promjena. Konačno, nastava orijentirana na djelovanje svjesna je svojih granica, za razliku od frontalne nastave prema kojoj se sve može prenijeti predavanjem i pokazivanjem (Terhart, 2001, 185 – 187). Ipak, nastava orijentirana na djelovanje svoj uspjeh može pokazati samo u vrlo uvjetnom i posebnom smislu (Terhart, 2001, 188).

Priprema terenske nastave

Nove, suvremene metode poučavanja usmjerene su na učenika koji nije pasivan promatrač i slušatelj, već aktivno sudjeluju u nastavnom procesu. Terenska nastava kao oblik izvanučioničke nastave podrazumijeva ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda i oblika učenja izvan škole. Cilj takve nastave je otkrivanjem i istraživanjem u neposrednoj okolini poticati kod učenika interes za upoznavanjem s prirodnom i kulturnom baštinom, upoznavanje s ljudima koji žive u neposrednoj okolini, upoznavanje sa znamenitim osobama kraja u kojem učenici žive te suradnju s lokalnom zajednicom. Terenska nastava pruža učenicima bolje međusobno upoznavanje i timski rad, zanimljivost i raznolikost sadržaja, lakše učenje i bolje zapamćivanje. Poučavanje učenika na terenskoj nastavi potiče aktivno uključivanje učenika u nastavni proces što omogućava njihovu kreativnost i stvaralaštvo.

Potaknute navedenim saznanjima učiteljice Povijesti Valerija Jakupec-Zvonar (prof. savjetnik) i Petra Presečan te učiteljica razredne nastave Jasminka Šestan (učitelj-mentor), zaposlenice Osnovne škole Petra Preradovića u Pitomači, u suradnji s ravnateljem **Interpretacijskog centra Kuća Petra Preradovića** Srećkom Mijatovićem organizirale su izvanučioničku nastavu za učenike četvrtog te sedmih razreda obradivši *in situ*, u rodnoj kući Petra Preradovića, povijesno razdoblje ilirskoga pokreta, odnosno domenu filozofsko-religijsko-kulturnog područja (POV OŠ E.7.1.) s naglaskom na život i djelo Petra Preradovića.

Navedena terenska nastava isplanirana je prema Pravilniku o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole i planirana na početku nastavne godine Godišnjim planom i programom rada škole te Školskim kurikulumom. Nakon prikupljenih suglasnosti roditelja, pažljivo isplaniranih ciljeva, ishoda Povijesti, Prirode i društva te međupredmetnih tema koje će se ostvariti na navedenoj terenskoj nastavi, metoda i oblika rada te elemenata i načina vrednovanja ostvarenih ishoda učenici 4. i 7. razreda uputili su se na terensku nastavu u Interpretacijski centar Kuća Petra Preradovića u Grabrovnici.

U izvanučioničkoj nastavi u Interpretacijskom centru Kuća Petra Preradovića u Grabrovnici odrađene su povijesne teme Preporodno doba, Vojna Krajina i Hrvatska u 19. stoljeću – borba za hrvatski jezik .

Time smo željele kod učenika probuditi interes za zavičajnu povijest te im ukazati na važnost hrvatskih preporoditelja i njihov doprinos izgradnji političkih i kulturnih institucija, razvoju hrvatske kulture, umjetnosti i znanosti. Učenjem o prošlim događajima i značajnim osobama iz svoga zavičaja želimo potaknuti učenike i učitelje na proučavanje

zavičajne povijesti i promicati kulturnu i povijesnu baštinu svoga zavičaja.

O kući

Jednog hladnog, siječanjskog dana otvorili smo vrata Interpretacijskog centra Kuća Petra Preradovića u Grabrovnici gdje nas je toplo dočekao Srećko Mijatović, ravnatelj Interpretacijskog centra Kuća Petra Preradovića. Na samom početku našeg istraživanja ispričao je učenicima o samoj kući Petra Preradovića. Novouređeni Interpretacijski centar Kuća Petra Preradovića službeno je za posjetitelje otvoren 13. lipnja 2019. godine. Kuća Petra Preradovića u Grabrovnici, selu na zapadu Općine Pitomača u Virovitičko-podravskoj županiji, otvorena je u obnovljenom pjesnikovom rodnom domu.

Rodna kuća Petra Preradovića u Grabrovnici izgrađena je u 1775. godine. Kuća predstavlja veliku povijesnu i kulturnu vrijednost za kraj u kojem se nalazi. Za vrijeme Vojne krajine služila je kao graničarska *stacija*. Petrov otac Ivan bio je vojni dočasnik kojemu je u Grabrovnici dodijeljena vojna služba, a majka Pelagija bila je kućanica. U toj se kući 19. ožujka 1818. godine rodio Petar Preradović – preporoditelj i jedan od najvećih hrvatskih pjesnika i pisaca. Ivan i Pelagija su uz Petra imali još i dvije kćeri.

U drugoj polovici 19. stoljeća, nakon razvojačenja Vojne krajine, u kući je bila smještena lugarnica, a zadnjih godina pred obnovu služila je kao skladište poljoprivredne zadruge. Iz tog razdoblja o kući ima vrlo malo podataka, a bila je u ruševnom izdanju.

Kuća je obnovljena 1909. godine i na nju je Družba Braća hrvatskoga zmaja postavila spomen-ploču s tekstem: *U ovoj kući rodio se / hrv. pjesnik / Petar Preradović / 19. III. g. 1818. / Postavio hrv. narod / 1909.*

Povodom obilježavanja 150. obljetnice rođenja Petra Preradovića na inicijativu učitelja Osnovne škole *Petar Preradović* krenulo se u obnovu kuće. Rodna kuća Petra Preradovića zaštićena je kao spomenik kulture 1963. godine, a 1968. godine je i obnovljena. Kuću je tad otvorio hrvatski pjesnik Dragutin Tadijanović, tadašnji direktor Instituta za književnost i teatrologiju.

U kući se nalazila dvorana s pozornicom, prostor knjižnice i čitaonice, a uređen je i Preradovićev muzej. Svake se godine pjesniku u čast 19. ožujka u kući održavaju Preradovićevi susreti. Posljednja i temeljita obnova pjesnikove kuće započela je 2018. godine i kuća tako postaje kulturno-turistička atrakcija Pitomače. U njoj se danas nalazi suvremeni interpretacijski centar u kojemu svaki posjetitelj može pronaći odgovore na neka vlastita životna pitanja kroz upoznavanja sa životom i djelom Petra Preradovića.

Obilazak kuće – prostor muzeja uz multimedijske sadržaje

Učenici prolaze kroz multimedijski prostor Kuće i istražuju o životu i radu Petra Preradovića kroz različite igre, holograme, pomoću VR naočala i prikaz filma o njegovu životu.

Posjet započinje prikazivanjem filma o životu i radu Petra Preradovića *Ja Preradović* u multimedijalnoj dvorani. Po završetku filma voditelj centra Srećko Mijatović, inače učitelj Povijesti, nadovezuje se i kreće sa svojim izlaganjem i vođenjem učenika kroz interpretacijski centar. Kroz povijesne priče o zanimljivostima iz Petrova života, o Petru vojniku i o jednom uobičajenom Petrovom danu na zanimljiv način potiče učenike na pitanja i razmišljanje. U prvoj prostoriji učenici se upoznaju s izgledom sela Grabrovnice u 19. stoljeću, izgledom Preradovićeve rodne kuće kao i fotografijom obližnje crkve u koju je odlazio. Doznaju niz zanimljivosti o Grabrovnici nekad, selu poznatom po guskama, o Petrovu životu do trenutka polaska na školovanje, izgledu školske klupe nekad.

Učenici su dobili priliku sjesti za klupu te se okušati u pisanju tintom i gušćjim perom, ali i saznati čemu je služila *šiba* na učiteljevoj katedri. Potičući učenike na razmišljanje i na iznošenje svojih doživljaja i stavova, uspoređuju svoj život s Petrovim životom. Na zidu ove prostorije nalazi se velika vojna karta iz 18. stoljeća na kojoj učenici mogu vidjeti prostor Vojne krajine, ponoviti što su dosad naučili, tko je, gdje i zašto osnovao Vojnu krajinu itd. Voditelj kroz razgovor s učenicima objašnjava važnost Vojne krajine za obranu od Osmanlija, ali ističe i njezinu gospodarsku važnost za ovaj kraj. U sljedećoj prostoriji nalaze se VR naočale pomoću kojih učenici upoznaju Petrovu sobu. Voditelj priča događaje i dogodovštine iz Petrova života. Saznaje se da je bio nestašno dijete, ali se ni po čemu nije razlikovao ili isticao od drugih, zapravo je odrastao kao i svako drugo dijete toga doba. Njegov život mijenja se nakon smrti njegova oca. Budući da je bio dobar đak, majka ga je poslala u vojničku akademiju u Bjelovaru, a zatim u Bečko Novo Mjesto.

O vojniku Petru – kako je izgledao jedan Petrov dan u vojničkoj akademiji

Uobičajen Petrov dan započinje u 5 sati, nakon čega slijedi jutarnja šetnja, doručak, odlazak u crkvenu povorku, nastava od 8 do 12 sati, ručak, nastava, druženje s prijateljima, večera i odlazak na spavanje oko 20 sati. Petar je završio vojnu akademiju, a za života bio odlikovan generalskim činom. U ovoj prostoriji učenici mogu isprobati Petrovu uniformu i kroz djelovanje potaknuti misaone, moralne i socijalne procese.

Borba za hrvatski jezik

Učenici saznaju kako Petar Preradović osam godina nije bio u svome rodnom kraju te da je zaboravio govoriti i služiti se hrvatskim jezikom. Pri povratku u rodni kraj Petar uz pomoć majke i sestre ponovno počinje govoriti svoj materinski jezik. Voditelj učenicima povijesne sadržaje priča kroz nadasve zanimljivu povijesnu priču i pritom stvara interes i potiče učenike na otkrivanje, promišljanje i zaključivanje.

Središnji dio ove prostorije zauzima slika koja prikazuje hrvatski narodni preporod, a koju je u originalu naslikao Vlaho Bukovac. Ista se slika nalazi i na zastori Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu.

U kvizu učenici pokušavaju prepoznati i imenovati što više hrvatskih preporoditelja prikazanih na slici. Na suprotnom zidu prikazani su Muževi ilirske dobe, znamenite osobe ilirskog pokreta, o kojima učenici interaktivno istražuju. Osim toga učenici imaju zadatak na toj slici pronaći i imenovati dvije žene preporoditeljice te istražiti tko su one bile i čime su se bavile za života (Sidonija Erdödy Rubido i Dragojla Jarnević).

Učenici saznaju kako susret Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Petra Preradovića utječu na Petra te da Petar počinje prevoditi i pisati na hrvatskom jeziku kao i zanimati se za političku i gospodarsku situaciju u domovini. Pisanjem se Petar bavio onoliko koliko mu je to časnička služba dopuštala.

Na nagovor Ante Kuzmanovića, jednog od najistaknutijih književnika hrvatskog narodnog preporoda, Petar Preradović piše svoju prvu pjesmu Zora puca. Pjesma je objavljena u Gajevim Novinama Horvatskim, odnosno u Danici, a 1844. godine i u časopisu Zora dalmatinska .

U trećoj dvorani Interpretacijskog centra Kuća Petra Preradovića, zvanog i Dvorana pjesništva, učenici čitaju i slušaju poznate Preradovićeve pjesme kroz multimedijске sadržaje.

Nakon obilaska učenici imaju mogućnost odlaska u Petrov vrt koji je danas mjesto umjetničkog i scenskog života.

Najdojmljiviji događaj koji objedinjuje sve što su učenici saznali na ovoj terenskoj nastavi svakako je film Ja Preradović koji govori o životu Petra Preradovića. Kroz film učenici ponavljaju Petrovu biografiju od rođenja pa sve do njegove smrti, njegov život i stvaralaštvo. Filmom i ostalim multimedijским sadržajima provodi se vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje.

Pri povratku u učionicu slijedi ponavljanje i sistematizacija. Voditelj je učenicima pripremio plan ploče koji su učenici zaljepili u svoje bilježnice. Uslijedilo je vrednovanje u obliku kviza ili 3, 2, 1 i iznošenje svojih dojmova koji su izrazito pozitivni.

Igrice na ekranima, VR naočale i hologram u kojem učenici progovaraju s Preradovićem pružaju novu i drugačiju dimenziju učenja koja je bliska učenicima.

Vrednovanje za učenje – 7. razred

Izlazna kartica

1. Objasni pojam Vojna krajina.
2. Objasni razlog pojave i cilj hrvatskog narodnog preporoda.
3. Objasni s kojim se problemima susreće Petar po povratku kući sa školovanja.

Zaključak

Učenici vole ovakav oblik nastave jer im je zanimljiv i poticajan, aktivni su sudionici nastavnog procesa te mogu izraziti svoju kreativnost. Izašli su iz svojih učionica, promijenili okolinu i svakodnevnu rutinu te u izvornom okruženju kroz multimediju, igre i izlaganje usvojili povijesne sadržaje. Njegovali su i od zaborava otkinuli kulturnu i povijesnu tradiciju svojega kraja. Promjena mjesta učenja kao jedne od metoda aktivnog učenja uvelike doprinosi kvaliteti učenja i interdisciplinarnosti nastavnih predmeta i sadržaja.

Literatura

- Meyer, H. (2005). Što je dobra nastava. Zagreb: Erudita.
- Terhart, E. (2001). Metode poučavanja i učenja. Zagreb: Educa.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Jakupec Zvonar, V., Presečan, P., Šestanj, J. (2023). Kod Petra u gostima. *Poučavanje povijesti*, II(1), 155–159.